

Nr 26.

Ankom till riksdagens kansli den 22 mars 1922 kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående
ändrade bestämmelser för understöd åt nötboskapspremiering
och tjuvföreningar.*

(1:a avd.)

I en till riksdagen den 24 februari 1922 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 93, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att Kungl. Maj:t må i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet förordad utfärda ändrade bestämmelser för understöd åt nötboskapspremiering och tjuvföreningar att tillämpas från och med 1923.

Under anslagstiteln befrämjande i allmänhet av jordbruk och lantmannanäringar finnes upptaget ett ordinarie anslag till premiering av nötboskap, som för närvarande är bestämt till 205,000 kronor.

För den med statsmedel understödda nötboskapspremieringen gäller reglementet den 17 november 1914 (nr 404) med däri gjorda ändringar.

Beträffande utredningen i ärendet hänvisas till berörda statsrådsprotokoll.

Efter det inom lantbruksstyrelsen tillkallade särskilda sakkunniga avgivet förslag till ändrade bestämmelser för premiering av nötboskap, vilket styrelsen emellertid icke ansett sig kunna tillstyrka, har lantbruksstyrelsen avgivit förslag i ärendet, innefattande, förutom vissa smärre ändringar av mindre betydelse, i huvudsak följande avvikelser från de nu gällande bestämmelserna i ämnet.

På hushållningssällskaps beprövande skall ankomma att anordna premiering antingen A) av såväl han- som hondjur, s. k. fullständig premiering, eller ock B) av endast handjur, s. k. tjuvpremiering.

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 10 saml. 12 häft. (Nr 26.)

A). Fullständig premiering, som nära motsvarar nu gällande bestämmelser, företer dock vissa olikheter mot vad hittills tillämpats.

Angående rätt att deltaga i tävlingar gälla sålunda nu följande bestämmelser. Endast de djurägare, vilkas odlade jord icke överstiger sammanlagt 40 hektar och som idka jordbruk såsom huvudsaklig näring eller väsentlig binäring, må vid premieringsmöte deltaga med såväl handjur som hondjur i tävlingarna om alla slags pris; dock att lantbruksstyrelsen äger att, uppå därom av hushållningssällskap gjord ansökning, inskränka nämnda rättighet, så att den må tillkomma endast djurägare, vilkas odlade jord icke överstiger en viss mindre areal än nyss sagts, dock ej under 20 hektar. Djurägare, vilkas areal odlad jord överstiger den i enlighet med nyssnämnda föreskrifter bestämda maximi-arealen för deltagande i tävlingarna om alla slags pris, äro berättigade att för premieringsnämnden till bedömande uppvisa djur av båda könen, dock utan rätt att för handjur erhålla pris, som är utsatt i penningar, eller för hondjur annan utmärkelse, än att detsamma, i händelse det anses förtjänt därav, varder märkt såsom prisgilt.

Enligt lantbruksstyrelsens förslag skall härom gälla följande. Tjurförening, bildad enligt av lantbruksstyrelsen fastställda grunder, även som djurägare, vilken är medlem i tjur- eller kontrollförening och idkar jordbruk såsom huvudsaklig näring eller väsentlig binäring, och vilkens odlade jord icke överstiger sammanlagt 40 hektar, må vid premiering kunna för såväl handjur som hondjur erhålla pris av alla slag; dock att lantbruksstyrelsen äger att, på därom av hushållningssällskap gjord ansökning, inskränka nämnda rättighet att tillkomma endast djurägare, vilkens odlade jord icke överstiger viss mindre areal än nyss sagts, dock lägst 10 hektar, ävensom att såsom villkor för tilldelande vid premiering av penningpris eller frisedlar föreskriva medlemskap i tjurförening. — Djurägare, som icke äger att på grund av nyssnämnda bestämmelser deltaga i premiering, är likväl berättigad att för premieringsnämnd till bedömande uppvisa djur av såväl han- som honkön, dock utan att kunna för handjur erhålla pris, som utgår i penningar, eller för hondjur annan utmärkelse, än att detsamma varder märkt såsom premierat. — Hushållningssällskaps förvaltningsutskott må äga att för tiden till och med 1927 bestämma, huruvida inom hushållningssällskaps distrikt eller viss del därav djurägare, vilken, utan att vara medlem av tjur- eller kontrollförening, idkar jordbruk som huvudsaklig näring eller väsentlig binäring och vilkens odlade jord icke överstiger sammanlagt 40 hektar, må för premierade djur kunna tilldelas penningpris och frisedlar.

Den hushållningssällskapen hittills tillkommande rätt att hos lantbruksstyrelsen föreslå, *vilka raser eller typer* därav, som inom varje distrikt skola bli *föremål för premiering*, har föreslagits skola överflyttas på hushållningssällskapens förvaltningsutskott såsom varande bättre lämpade att avgiva ett på sakkunskap grundat förslag än hushållningssällskapen själva, vilkas beslut stundom vore beroende av en tillfällig majoritet.

Ifråga om *vilka djur, som må deltaga i premiering*, föreslås, att av handjur endast sådana av oblandad ras må uppvisas. Såväl de sakkunniga som lantbrukstyrelsen hava nämligen ansett tillgången på tjurar av oblandad ras numera vara så riklig, att en dylik inskränkning torde vara berättigad. Ifråga

om hondjur skall hushållningssällskaps förvaltningsutskott äga begränsa rätten för sådana av blandad ras att deltaga i premiering till sådana djur, som äro fallna efter tjur av oblandad ras.

Enligt nu gällande bestämmelser är i regel $2\frac{1}{2}$ år lägsta ålder för hondjurs rätt till premiering. Lantbruksstyrelsen äger dock medgiva en sänkning för visst distrikt till 2 år.

Lantbruksstyrelsen föreslår nu en ändring av dessa ålderssiffror till respektive 3 och $2\frac{1}{2}$ år.

Ifråga om *belöning för hondjur* gäller nu, att denna alltid skall bestå av frisedel men dessutom penningar endast i de fall, då hushållningssällskap så beslutar.

Enligt förslaget skall för enskilt hondjur ej kunna utdelas annan belöning än frisedel.

För nedbringande av kostnaderna för premieringen såväl för deltagarna däri som ock för stat och hushållningssällskap har vidare ansetts böra föreskrivas, att tjurföreningsmedlem tillhörigt hondjur, som redan premierats, för erhållande av ytterligare frisedlar icke behöver ånyo uppvisas, därest föreningens styrelse styrker, att djuret fortfarande är i fullgott skick och lämpligt till avel.

Flockpris för kor, tillhörande medelstor eller mindre jordbrukare, hava bibehållits, dock att hushållningssällskaps förvaltningsutskott må äga att för sitt distrikt bestämma, huruvida dylika pris skola utdelas. Gällande villkor för erhållande av flockpris hava avsevärt skärpts genom bestämmelsen, att antalet djur i flokken skall utgöra minst 25 procent av antalet kor inom den besättning, de tillhöra, dock minst 3 djur. Avsikten härmed har varit att likställa ägare av olika stora besättningar.

Flockpris skall kunna utdelas allenast till djurägare, som idkar jordbruk såsom huvudsaklig näring eller väsentlig binäring och vilkens odlade jord icke överstiger 40 hektar. Därjämte fordras bevis, genom kontrollförenings räkenskaper eller eljest på av premieringsnämnden godkänt sätt, att djuren äga framstående avkastningsegenskaper.

Då ett ständigt utbyte av djur sker mellan olika premieringsdistrikt, föreslås för erhållande av större likformighet att *premieringen av handjuren* skall verkställas i enlighet med en av lantbruksstyrelsen fastställd poängskala.

Vidare föreslås, att penningpris icke må utdelas för tjur med mindre denne, där sådant utan fara för överförande av smitta eller överansträngning kan ske, upplåtes till betäckning av hondjur, för vilket frisedel avlämnas.

Enligt nu gällande bestämmelser finnas för tjurar, förutom vanliga pris i tre grader, dels avelspris för äldre tjurar och hederspris för yngre tjurar, dels ock för såväl äldre som yngre tjurar, vilka tillhöra tjurförening, tilläggspris.

Förslaget bibehåller samma slag av pris, de förstnämnda benämnda statspris och avelspris. För erhållande av statspris hava stadgats så stränga bestämmelser, att dylikt pris ofta icke torde kunna tilldelas för tjur under hans livstid utan först senare. Avsikten med ifrågavarande bestämmelser har varit att erhålla en särklass för de i olika avseenden mest framstående tjurarna. Sistnämnda båda pris hava emellertid föreslagits att utgå allenast i form av diplom, hushållningssällskap självfallet obetaget att av egna medel utdela ytterligare pris.

Vid bestämmande av tilläggsprisets storlek skall enligt förslaget hänsyn tagas till de med tjurhållningen förenade kostnaderna i förhållande till tjurföreningens koantal, till föreningens betydelse för avelsarbetet i allmänhet ävensom till tjurens beskaffenhet.

B). För tjurpremiering föreslås i huvudsak samma bestämmelser, som ifrågasatts för tjurar vid den fullständiga premieringen, dock har här, såsom ersättning för frisedelssystemet vid den fullständiga premieringen, upptagits två nya former av pris, nämligen tjänstgöringspris och bevaringspris, det senare förbehållet föreningstjurar enbart. Det förra avser att mera direkt ersätta frisedlarna och skall sålunda, lämpligt anpassat, utgå i form av penningar samt beräknas i förhållande till tjänstgöringens omfattning. Härigenom bör det för tjurhållningen erforderliga stödet enligt styrelsens mening kunna lämnas på ett i flera avseenden både enklare och mera effektivt sätt än genom frisedelssystemet.

Bevaringspris däremot avser att råda bot å den skada, som nötkreatursaveln förorsakas genom tjurföreningarnas benägenhet att i förtid försälja tjurar till slakt. Priset, som kan tilldelas från och med året efter det premierad tjur uppnått 5 år, må utgå även om annan tjurförening än den, som fått tjuren premierad, äger densamma

Storleken av samtliga pris har överlämnats åt hushållningssällskapen att bestämma.

För att tjurförening må erhålla pris, skola nu dess stadgar vara fastställda av vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott. Lantbruksstyrelsen föreslår, att stadgarna skola vara upprättade i enlighet med av lantbruksstyrelsen fastställda grunder.

I fråga om *premieringsnämndens sammansättning* föreslås, att dylik nämnd skall bestå av två ledamöter, ordföranden inberäknad. Styrelsen har ansett främst ekonomiska skäl tala för en inskränkning av ledamotsantalet från nuvarande 3 till 2 och finner icke, att detta behöver menligt inverka på premieringsresultatet, då den tredje ledamoten i regel endast haft att företräda lokala intressen och vara behjälplig vid själva uppvisningens anordnande. Förvaltningsutskottet äger dock rätt att, om så önskas, för detta ändamål utse särskilt ordsombud.

Ordföranden i nämnden skall enligt förslaget, såsom hittills, utses av lantbruksstyrelsen. Den nu gällande bestämmelsen, att dylik person skall utses bland tre av förvaltningsutskottet föreslagna personer, har borttagits, men styrelsen förklarar sig finna det lämpligt, att valet sker i samråd med vederbörande förvaltningsutskott.

I fråga om *godkännande av tjur för erhållande av tilläggspris m. m.* har besiktningen ansetts böra få utföras av ordföranden ensam eller av husdjurskonsulent, som är ledamot av premieringsnämnden och som deltagit i nämndens arbete minst fem år. Denna anordning förväntas komma att medföra icke oväsentliga besparingar i resekostnaderna.

Premiering och stamboksföring får enligt förslaget verkställas förutom vid allmänt premieringsmöte även vid annat tillfälle, men skola kostnaderna i senare fallet icke bestridas av statsmedel. Denna bestämmelse har av styrelsen syntts påkallad särskilt med hänsyn till de reaktionsfria besättningarna, som eljest stundom skulle bliva utestängda från premiering.

Vad angår frågan om statsbidrag har lantbruksstyrelsen föreslagit, att sådant skall utgå dels såsom hittills för premiering av nötboskap med högst lika stort belopp, som hushållningssällskap eller vederbörande landsting vart för sig eller i förening anvisar, dels ock, utan villkor om bidrag från orten, till organisationskostnader för bildande av tjurförening med 300 kronor för varje förening. I fråga om tilläggspris för tjurar har styrelsen föreslagit, att högsta beloppet, som må utgå av statsmedel, skall sänkas från nuvarande 250 kronor till 200 kronor, varjämte ansetts böra föreskrivas, att sålunda bestämt maximibelopp må utdelas allenast, för så vitt de med tjurhållningen förenade kostnaderna i förhållande till föreningens koantal äro synnerligen betungande.

Den nu gällande bestämmelsen, att av statsanslaget ett visst belopp skall i första hand användas för tilläggspris för tjurar, har lantbruksstyrelsen ej ansett erforderlig, då tjurföreningar ändock genom de nya bestämmelserna bleve i första hand tillgodosedda.

Departementschefen har för egen del i ovan angivna avseenden anfört följande:

»Lantbruksstyrelsens nu framlagda förslag till ändrade grunder för understödjande av nötboskapspremieringen kan jag i huvudsak tillstyrka. Dock anser jag, att utvecklingen av nötboskapsskötseln nu nått därhän, att statsbidrag i regel icke bör beviljas för individuell premiering av hondjur och att således frisedelssystemet i regel icke bör förekomma. I nötboskapspremieringsreglementet bör alltså föreskrivas, att premiering såsom regel skall ske genom tjurpremiering jämte premiering av hondjur i flock. Endast då lantbruksstyrelsen, på framställning av hushållningssällskap, finner särskilt vägande skäl därtill föranleda, bör i fråga om visst premieringsdistrikt eller del därav kunna medgivas, att statsbidrag användes jämväl för individuell premiering av hondjur.

I fråga om detaljbestämmelserna vill jag nu allenast framhålla, att det för penningpris åt tjur föreslagna villkoret om upplåtelse till betäckning av hondjur, för vilket avlämnas frisedel, ej bör avse tjur, tillhörande tjurförening, samt att villkoren för erhållande av flockpris synas mig böra än ytterligare skärpas. Sålunda anser jag, att därest ej flock utgöres av hel kobesättning, antalet i flocken skall vara minst 5 och därjämte minst 25 procent av hela kobesättningen.

Med hänsyn till vikten av att intresset för bildande av tjurföreningar understödjes, biträder jag förslaget jämväl i vad det avser beredande av bidrag till dylika föreningars organisation. Det föreslagna beloppet synes mig emellertid väl högt tilltaget. Hälften eller 150 kronor torde vara fullt tillräckligt.»

Utskottet.

Utskottet har intet att erinra mot de av departementschefen förordade förändrade grunderna för understödjande av nötboskapspremieringen utom vad rör villkoren för erhållande av flockpris. I sådant hänseende har lantbruksstyrelsen, såsom ovan nämnts, i avsikt att likställa ägare av olika stora besättningar föreslagit, att antalet djur i flocken skall utgöras minst 25 procent av antalet kor inom den besättning, de tillhöra, dock minst 3 djur. Departementschefen åter har funnit ifrågakarande villkor böra ytterligare skärpas därhän, att, därest ej flock utgöres av hel kobesättning, antalet i flocken skall vara minst 5 och därjämte minst 25 procent av hela kobesättningen. Utskottet ansluter sig för egen del till lantbruksstyrelsens förslag, då fordran på större antal djur i flocken än lantbruksstyrelsen ifrågasatt komme att föranleda därtill, att idkare av mindre jordbruk för att kunna deltaga i tävlan nödgades, i större utsträckning än som kunde anses vara ur själva premieringens synpunkt behöfligt, uppvisa hela sin besättning.

Beträffande frågan om statsbidrag till understödjande av ifrågakarande premiering har departementschefen anslutit sig till lantbruksstyrelsens förslag utom i fråga om storleken av det till organisationsbidrag till tjurförening avsedda beloppet. Detta belopp har av lantbruksstyrelsen föreslagits till 300 kronor för varje förening. Departementschefen åter har funnit hälften eller 150 kronor vara tillräckligt. Utskottet, som delar den uppfattningen, att organisationsbidrag bör utan villkor om bidrag från orten beredas tjurförening, håller med avseende å bidragets storlek före, att detta för att kunna verksamt främja dylika förenings bildande — något som särskilt efter genomförande av de föreslagna förändrade grunderna synes vara av stor vikt — icke torde böra sättas till lägre belopp än 200 kronor.

Vad departementschefen i övrigt i ärendet anfört ger ej anledning till någon utskottets erinran.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva, att Kungl. Maj:t må i huvudsaklig överensstämmelse med vad utskottet här ovan angivit utfärda ändrade bestämmelser för understöd åt nötboskapspremiering och tjurföreningar att tillämpas från och med 1923.

Stockholm den 23 mars 1922.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sederholm, Hellström, Norin, Elisson, Dalberg, Enhörning* och *Lindstrand* samt

från andra kammaren: herrar greve *Hamilton, Nilsson* i Tånga, *Johansson* i Uppmålby, *Hedlund* i Östersund, frih. *Hermelin, Sjöblom* och *Andersson* i Grimbo.